

Καταθέσεις του Συνεγγυητικού Κεφαλαίου στα πιστωτικά ιδρύματα

Προστατεύονται από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ);
Υπολογίζονται στη βάση υπολογισμού της εισφοράς προς το ΤΕΚ;

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Δ. ΜΟΥΣΑ

Νομικού Συμβούλου Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων

Εισαγωγή

Με το Ν. 2324/1995, όπως εν συνεχεία τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με το Ν. 2832/2000, μεταφέρθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 94/19/ΕΟΚ «περί Συστημάτων Εγγύησης των Καταθέσεων» και ιδρύθηκε, ως φορέας διαχείρισης του συστήματος, το ΝΠΙΔ με την επωνυμία «Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων» (ΤΕΚ). Σκοπός του ΤΕΚ είναι η καταβολή αποζημιώσεων στους καταθέτες των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν σε αυτό υποχρεωτικά ή προαιρετικά, στην περίπτωση που τα ιδρύματα αυτά περιέλθουν σε αδυναμία επιστροφής καταθέσεων στους δικαιούχους τους.

Στο ΤΕΚ συμμετέχουν υποχρεωτικά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, εκτός από το Ταχυδρομικό Ταμειούχιο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Υπάρχει δυνατότητα επίσης προαιρετικής ή συμπληρωματικής κάλυψης, υπό προϋποθέσεις.

Η υποχρεωτικότητα της συμμετοχής στο ΤΕΚ συνίσταται στην καταβολή αρχικής εισφοράς και ετησίων χρηματικών εισφορών, που αποτελούν τους βασικούς πόρους χρηματοδότησεως του συστήματος εγγύησης καταθέσεων. Βάση υπολογισμού της εισφοράς αυτής αποτελεί ένας μέσος όρος καταθέσεων κάθε τράπεζας, ενώ εξαιρούνται από τη βάση αυτή ορισμένες κατηγορίες καταθέσεων, όπως πιο κάτω εκτίθεται.

Συχνά γεννώνται ερωτήματα σχετικά με τις καλυπτόμενες και εξαιρούμενες καταθέσεις, τόσο από τη βάση υπολογισμού των εισφορών όσο και από την κάλυψη. Μεταξύ αυτών, γεννήθηκε και το ερώτημα εάν οι καταθέσεις του Συνεγγυητικού Κεφαλαίου εξαιρούνται από τη βάση υπολογισμού της εισφοράς.

Ανάλυση

1. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1(α) Ν. 2832/2002, οι ετήσιες τακτικές εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων στο ΤΕΚ υπολογίζονται «*επί του μέσου υπολοίπου του μηνός Ιουνίου κάθε έτους του συνόλου των καταθέσεων τους σε δραχμές και συνάλλαγμα με εξαίρεση:*

...

1) τα υπόλοιπα κατηγοριών καταθέσεων που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10 και 11 του άρθρου 11 του παρόντος ...».

2. Ακολούθως, στο άρθρο 11 με τίτλο «*Εξαιρούμενες Καταθέσεις*», ορίζεται ότι «*Εξαιρούνται από την κάλυψη του συστήματος του ΤΕΚ οι ακόλουθες κατηγορίες καταθέσεων:*

...

4. Καταθέσεις των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, κατά την έννοια της παραγράφου 6 του άρθρου 2 του Ν. 2076/1992, ασφαλιστικών εταιρειών, καθώς και των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες.

Ερευνητέο λοιπόν τυγχάνει το εάν το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο δύναται να θεωρηθεί χρηματοδοτικό ίδρυμα, κατά την έννοια της παρ. 6 του άρθρου 2 Ν. 2076/1992, ή ακόμη και να υπαχθεί στην έννοια της ασφαλιστικής εταιρείας.

3. Κατά τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 6 Ν. 2076/1992, ως χρηματοδοτικό ίδρυμα ορίζεται η επιχείρηση «*η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται σε τοποθετήσεις σε τίτλους ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες, που αναφέρονται στα σημεία β'-ιβ' του άρθρου 24 του παρόντος*». Οι δραστηριότητες αυτές κατά την αμέσως προηγούμενη διάταξη είναι:

....

- β. *χορήγηση πιστώσεων συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,*
- γ. *χρηματοδοτική μίσθωση (leasing),*
- δ. *πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφοράς κεφαλαίων,*
- ε. *έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών),*
- στ. *εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων,*

- ζ. συναλλαγές για λογαριασμό του ιδίου του ιδρύματος ή της πελατείας του, σε:
- α. μέσα χρηματαγοράς (αξιόγραφα, πιστοποιητικά καταθέσεων κ.λπ.),
 - β. συνάλλαγμα,
 - γ. προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοοικονομικά δικαιώματα,
 - δ. συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και νομισμάτων,
 - ε. κινητές αξίες.
- η. συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων,
- θ. παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων,
- ι. μεσολάβηση στις διαπραγματευτικές αγορές,
 - ια. διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου,
 - ιβ. φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών.
4. Κατά το άρθρο 61 του Ν. 2533/1997, ως ισχύει σήμερα, μετονομάστηκε το «Συνεγγυητικόν Κεφάλαιον Ασφαλείας των Χρηματιστηριακών Συναλλαγών» του Ν.Δ. 3087/1954 σε «Συνεγγυητικό Κεφάλαιο Εξασφάλισης Επενδυτικών Υπηρεσιών» και ορίστηκε ότι αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με χαρακτήρα εξασφαλιστικό, διεπόμενο από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 2533/1997. Κατά το άρθρο 63 του ιδίου νόμου, «Σκοπός του Συνεγγυητικού είναι η καταβολή αποζημίωσης σε εντολείς και σε αντισυμβαλλόμενα μέλη σε περίπτωση διαπιστωμένης οριστικής ή μη ανατρέψιμης αδυναμίας ΕΠΕΥ να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την παροχή των καλυπτόμενων επενδυτικών υπηρεσιών και την υποστήριξη, με τον τρόπο αυτό, της σταθερότητας και αξιοπιστίας της λειτουργίας της αγοράς επενδυτικών υπηρεσιών». Το περιεχόμενο του σκοπού, που καθορίζει και την κύρια δραστηριότητα του Συνεγγυητικού Κεφαλαίου, όπως η κύρια δραστηριότητα εννοείται από το άρθρο 6 παρ. 2 Ν. 2076/1992, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο δεν δύναται να θεωρηθεί χρηματοδοτικό ίδρυμα με την έννοια της ανωτέρω διατάξεως.

Είναι βέβαια γεγονός ότι στο αποθεματικό κεφάλαιο του Συνεγγυητικού συμμετέχουν υποχρεωτικά οι ΕΠΕΥ, οι οποίες περιλαμβάνονται στα χρηματοδοτικά ιδρύματα και των οποίων οι καταθέσεις πράγματι εξαιρούνται από την κάλυψη και κατά συνέπεια από τη βάση υπολογισμού των εισφορών, κατά το άρθρο 4 σε συνδυασμό με το άρθρο 11 Ν. 2832/2000.

Τούτο όμως δεν δύναται να οδηγήσει στο χαρακτηρισμό και του ιδίου του Συνεγγυτικού ως χρηματοδοτικού ιδρύματος και στην εξαίρεση των καταθέσεών του από την κάλυψη και τη βάση υπολογισμού των εισφορών του συστήματος του ΤΕΚ, με βάση την εξαίρεση του άρθρου 11 παρ. 4, δεδομένου ότι κάθε νομικό πρόσωπο πρέπει να αντιμετωπίζεται αυτοτελώς με κριτήριο την κύρια δραστηριότητά του, όπως προκύπτει από το σκοπό του.

5. Εξεταστέο είναι επίσης εάν το Συνεγγυτικό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί (α) εταιρεία (β) ασφαλιστική (*ας ληφθεί υπόψη ότι ενώ η Οδηγία, άρθρο 7 παρ. 2, παράρτ. 1 περ. 2 αναφέρει περί ασφαλιστικών «επιχειρήσεων», η εξαίρεση του νόμου αναφέρει περί ασφαλιστικών «εταιρειών», επιλογή που συστέλλει την εξαίρεση).*

(α) Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το Συνεγγυτικό χαρακτηρίστηκε από τον ιδρυτικό του Νόμο ως ΝΠΙΔ και όχι ως «εταιρεία»¹, παρά το γεγονός ότι πολλά χαρακτηριστικά του προσομοιάζουν με εκείνα των εταιρειών, κυρίως ανωνύμων εταιρειών και συγκεκριμένα:

- προβλέπονται ως όργανα το Διοικητικό Συμβούλιο, η Γενική Συνέλευση των συμμετεχόντων μελών και οι ελεγκτές. Των οργάνων αυτών η λειτουργία είναι ανάλογη με αυτή των αντιστοίχων οργάνων των ανωνύμων εταιρειών
- η πλειοψηφία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση
- προβλέπονται κέρδη από τις επενδύσεις των διαθεσίμων του και διανομή μερίσματος εξ αυτών στα μέλη του.

(β) Σχετικά με τον ασφαλιστικό του χαρακτήρα, προβλέφθηκε ρητώς στο Ν. 2533/97 ότι το Συνεγγυτικό έχει χαρακτήρα «εξασφαλιστικό» και όχι «ασφαλιστικό»². Περαιτέρω, ορίστηκε ρητά ότι ως προς κάθε θέμα που αφορά τη λειτουργία του διέπεται από τις ειδικές διατάξεις του Ν. 2533/1997 και δεν προβλέφθηκε δυνατότητα συμπληρωματικής εφαρμογής της κοινής ασφαλιστικής νομοθεσίας³.

Ενόψει των εκτεθέντων, είναι αμφίβολο εάν το Συνεγγυτικό θα μπορούσε να υπαχθεί στην εξαίρεση των ασφαλιστικών εταιρειών.

¹ Κατ' αντιδιαστολή με άλλες διατάξεις που χαρακτηρίζουν ορισμένα νομικά πρόσωπα ειδικού δημοσίου σκοπού ως δημόσιες «εταιρείες».

² Η διαφοροποίηση κρίνεται μάλλον σκόπιμη. Πρβλ. την αντίστοιχη διάταξη του Ν. 2324/1995 περί ΤΕΚ, άρθρο 41 παρ. 1 «... και έχει χαρακτήρα ασφαλιστικό», η οποία σκοπίμως απαλείφθηκε από τη νέα αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 2 παρ. 1 Ν. 2832/2000 με την αιτιολογία ότι δεν πρέπει να εφελκύεται η εφαρμογή των λοιπών διατάξεων του ασφαλιστικού δικαίου αλλά να υπάρχει περιοριστική εφαρμογή των ρυθμίσεων του ειδικού νόμου.

³ Πρβλ Ν. 1796/1988 περί Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (ΟΑΕΠ), άρθρο 17, που προβλέπει ρητώς τη συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων του κοινού ασφαλιστικού δικαίου.

6. Τέλος, ας σημειωθεί ότι η εξαίρεση των «μεγάλων εταιρειών» για τις οποίες προέβλεψε δυννητικά η Οδηγία (άρθρο 7 παρ. 2, παράρτ. 1 περ. 14) και στις οποίες ενδεχομένως να μπορούσε να υπαχθεί το Συνεγγυπτικό, δεν υιοθετήθηκε από τον έλληνα νομοθέτη.
7. Μία ανάλυση πέραν του γράμματος των ανωτέρω διατάξεων, θα δικαιολογούσε ενδεχομένως την εξαίρεση των καταθέσεων του Συνεγγυπτικού, με το δικαιολογητικό λόγο ότι η φύση, λειτουργία, τα μέλη του (που είναι εξαιρούμενοι καταθέτες) και η διοικητική του δομή, του παρέχουν τη δυνατότητα προνομιακής, σε σχέση με τον κοινό καταθέτη, αξιολόγησης της ποιότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων στα οποία τοποθετεί τις καταθέσεις αυτές και κατά τούτο δεν χρήζει προστασίας⁴.
8. Είναι γεγονός ότι κατά το γράμμα και το πνεύμα της διατάξεως του άρθρου 11 Ν. 2832/2000, η απαρίθμηση των εξαιρουμένων καταθέσεων και καταθετών είναι περιοριστική και όχι ενδεικτική. Με την παραδοχή αυτή και λαμβανομένων υπόψη όσων εκτέθηκαν ανωτέρω, επί αμφιβολίας θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι καταθέτης ή κατάθεση μη αναφερομένη στην ανωτέρω απαρίθμηση δεν υπάγεται στην εξαίρεση και ότι γι' αυτήν απαιτείται ειδική νομοθετική ρύθμιση, με την προϋπόθεση βέβαια ότι η νομοθετική αυτή ρύθμιση επιτρέπεται διότι ευρίσκεται εντός των πλαισίων της Οδηγίας. Ακολούθως, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι καταθέσεις αυτές δεν εξαιρούνται της προστασίας του ΤΕΚ και συνεπώς περιλαμβάνονται στη βάση υπολογισμού της εισφοράς.

⁴ Βλ. Προοίμιο της Οδηγίας.